

Harram

Kültür ve Folklor Dergisi

OCAK
1980

10

Harran

Kültür ve Folklor Dergisi

SAHİBİ

A. Fehmi APAYDIN

MESUL MÜDÜRÜ

AV. Osman Nuri MIZRAKÇI

YAYIN SEKRETERİ

Mustafa Kemal APAYDIN

YAYIN KURULU

S. Adil GIRAY

M. Emin ERGIN

I. Halil ÇELİK

M. Adil OYMAK

OCAK 1980

SAYI : 10

*

Gönderilen yazılar basılışın basılmasın geri verilmez.

Dergimizdeki yazı ve resimler
Kaynak gösterilerek alınabilir.

FİATI : 15 TL.

ABONE : Yıllık 150 TL.

Satış Merkezi : HARRAN Kitabevi
İdare Merkezi : Beyaz Sok. Be-
yaz Pasaj — URFA

YAZIŞMA ADRESİ : P.K. 44 - URFA

DİZGİ VE BASKİ
GÜNEYDOĞU
MATBAASI

TLF : 37 97

URFA

Her konuda olduğu gibi "URFA ŞAIRLERİ"nın de mükemmel bir çalışma ile okuyucularımıza sunulması gerekiyordu. İşte Allah bunu da nasib etti. 76 yaşında olan ve senelerini URFA ŞAIRLERİ'ni araştırmaya vermiş bir büyüğümüz Bedri Alpay, ömrünün meyvesini okuyucularımızdan esirgememiştir. Sizi onlara başbaşa bırakarak saygılar sunarız.

HARRAN

URFA ŞAIRLERİ

Bedri ALPAY

Senelerce devam eden yorucu bir çalışma neticesi hazırlamış olan "URFA ŞAIRLERİ" adlı çalışmamız bu sırıdan itibaren HARRAN dergisinde yayınlanacak.

URFA ŞAIRLERİ alfabe sırasına göre tertip edildiğinden yayına da A harfiyle başlanılmış oluyor.

Bu çalışmanın bütün Urfa şairlerini kapsamına aldığı ve hatta bu çalışmada yer alan şairlerin hayatı ve şiirleri hakkında bilgilerin

noksansız olduğunu iddia edecek değilim. Kul noksansız olmaz. Fakat gerer şairlerin hayatı, gerekse şiirleri hakkında gereken itinanın gösterilmiş olduğunu ifade etmek isterim.

Bu çalışmada isimleri geçen şairlerden edebiyat tarihlerinde yalnız NABI ile NUZHET ÖMER'in adları geçer. Diğer şairlerimizin hiç biri edebiyat tarih ve kitaplarına maalesef şimdije kadar geçirilmemiştir. Bu büyük şahsiyetleri yetiştiren Aziz Urfa'mız için bir eksiklikti. Bu eksikliği gidermek için bu çalışmanızı ypatik. Uzun araştırmalarına rağmen bulabildiğim isimler Urfa Şairleri'nin tamamı değildir. Ayrıca genç şairlerimize de yer veremedik. İnsallah onlardan da çalışmanızın ikinci kısmında bahseteceğiz.

Çalışmak bizden, tevlik ALLAH'tan...

2. Ocak, 1980

Urfa Şairleri : 1

A B D İ

1857'de (Rumi 1273) Urfa'da doğmuştur. Hacı Abdizade Emîn Efendi'nin oğludur. Okuma yazmayı mahalle mekteplerinde öğrenmiş ve 1870 tarihinde Dabbaghane camii dahilindeki medreseye girmiştir.

Bu medresede iki sene kadar okuyan Abdî Efendi rüştîye mekteşine devam ediyor. Müümâleyîh rüştîye mektebin bitirdikten sonra memurlyete intisap etmişirkî ilk memuriyeti Tahrîrat Kalemi mümeyyizliğidir. Abdî Efendi bu sıralarda şiir yazmaya başlamıştır.

Tahrîrat Kalemi mümeyyizliğinde dört sene kadar kalmış ve 1879'da terfiyan Münevvetlige tayin edilmiştir. Sırasıyla devlet dairelerinin her şubesinde memuriyet veren Abdî Efendi bir

aralık da Hakkâri Tahrîrat Müdürlüğü içinde ve Horan Tahrîrat Müdürlüğü vekâletinde bulunmuştur. Son memuriyeti Maraş İdare Meclisi Başkanlığıdır.

Müümâleyîh tekaüt müddetini doldurduğu için kendi arzu ve talebi ile 1911 de 260 kurus maaşa tekaüt edilmiştir.

Abdî Efendi'nin Bîricîk oğlu Emîn Bey 1910'da Harbiyeden topçu ikinci mülazimîği ile çıkışıyor ve o sırada İstanbul'da yapılan bir manevrada şehit oluyor. Bu elim, feci ve felaket getirici şehadet nadisesi zavalı babanın kalbinde derin bir yara açmıştır. Günlerce ve günlerce ağlıyor ve binetice sınırlı hastalığına yakalanıyor. Hareket halinde vücutunu râş ettiler ediyor.

Abdi efendi 1893 - 1894 senelerinde Halep Vilayet gazetesinin yazı işlerini idare etmiş ve birçok yazı ve şiirleri bu gazetedede intişar etmiştir.

Müamileyh 1887'de Hicaz'a gidecek hacı olmuştur. Hacı Abdi efendi ahlaken yüksek, ruhen ince, mütevazi, halim ve sakin bir zattır. Herkes kendisine hürmet eder mümaileyh müddeti ömründe siğaradan başka içki kullanmamıştır.

Hacı Abdi efendi çok şir yazmış fakat muhafaza edememiştir. Nesrine tesadiif edemedim. 35 sne kadar muhtelif ve bılıssa mülki memuriyetlerde bulunduğu için muktidir bi kātip olduğuna ihtimal vrlbilir. Hacı Abdi efendi uzun boyu hünk Hüjtō

di efendi uzun boylu, bügday benizli ve zayıf bünyelidir. Kendisi ile arası görüşürdüm. Hayati ve şiirleri hakkında kendisinden malumat alırken bir tevazu eseri olarak : "Şirlerim o kadar kıymetli değildir. Gerek şahsına ve gerekse şirlerime kıymet verişiniz hüsni tevecüh ve kemalınız icabıdır." demişlerdir.

Hacı Abdi efendini mevcut şirlerini ihtiyaç eden bir mecmuaşı vardır. Bu mecmuanın bir nüshasıda hususi kütüphanemdedir. Hacı Abdi efendi 1941'de Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Mezarı Harran Kapısında ki aile kabristanundadır. Mevia Rahmet eyleye.

ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER :

Urfa mutasarrıfı Celâl Paşa'nın gazeline yazdığı nazireden :

Elinden içme sehba-yı mihan sakı-i devrânın
Bu bezmi âlemîn câm-i meyinden gül-feminden geç

Gülzâr-i muhabette biten bir gülü ra'nâ
Göz yaşı döken bülbüle mi hare mi olsun

Bir na'tinden :

Esselam ey seyyid'ül kevneyñ fahr'ül - mürselim
Esseylam ey vakif-i esrar-i sübhan esselam

Esselam ey gonca-i hoş - buyı gülzarı nai m
Esselam ey ab - ruy - i hürri gilman esselam

Esselam ey cilvegâhi vahy - i İlham-i Hüda
Esselam ey âşina - yi sîrr - i Kur'an esselam

Aylınam hasredeki câna hümar - i lezzet - i mevdan
Beni sevda - yi aşkıñ cylemiştir her zaman sersem

Diger bir na'tinden :

Hab - gâhi devletindir cenneti huld - i berrim
Hâk - reh-i hazretindir çeşmi câne tütfiya

Zulmet-i cehl-i dalâlet kaplamışken âlemi
Ya Muhammed nur-i pâkin âleme verdi zîya

Dökme siyah kâkülün ruhsar-i âle sâki
Çekme sakin şua-i mehtâbe hale saki

Vefa yok dilribade bezm-i işarette muhabbet yok
Gönülde sabr sâkide mürûvet meyde lezzet yok
Gidersin kûy-i cânâne saba var halimi arz et
Tentimde tabû takat gözlerimde habû rahat yok

Hançer-i hasrette ettin şerha şerha sinceri
Bâri ey afet dokunma hatır-i nâşadıma

Girdikte kerem ile makaamât-i edâye
Beller kirarak saz-i dâlim koyma düzensiz

Son olarak yazmış olruğu bir gazeli:
Sayedâr olmuş yüzünde zülf-i zertârin senin
Uğramış gûya hüüsûfa mah-i rûhsârin senin
İltifâtın sevdigim şîrin mezak eyler beni
Şerbet-i şehd-i şekerden tatlı güftârin senin
Nar-i aşka yak serapa cism-i bitabum heman
Kıl hezar dilden vücûdun yakmasun nârin senin
Fasl-i güldür sahn-i gülçende hiram et naz ile
Serviler görsün utansın hub-i reftârin senin
Can verir Abdi visalînçün senin ey mehlîka
Görmese mecnûn olur bir lahma didârin senin

MENZİL KERVANI

Yar aşkıma şeb-ü seher didelerim kan ağlar,
Vardı kervan menziline, kervansız kalan ağlar.
Olmaz bî dem safayap kalbi mahzunum,
Vardı kervan menziline viran kalan han ağlar.

Yansın cismim yar-i aşkımla, yara vuslat bulamam,
Seherde göctü kervan uykuda kalan can ağlar.
Uğur olsun sana kurban dideleri cui-bar
Göctü kervan cüda düştüm didelerim, kan ağlar.

M. Y. U.
Muhammed Yaşar UĞUR

ATA SÖZLERİ

228. Elin eyisi, ıtin dayısı olmaz.
229. Emmi kızı kerirse, Emmi oğlunun boynunadır.
230. Erefe günü yalan söyleyenin, bayrama yüzü kara çihar.
231. Ergene avrat doğmah, yohsula sırfə açmah kolaydır.
232. Er nerde, avrad orda.
233. Eskisi olmışanın yengisi olmaz.
234. Eşkiyanın düşküni, beyaz glyer kiş günü.
235. Eşşege cilve yap demişler, kahmuş fiske (1) atmış.
236. Eşşegi çamura düşenin sehebinden herlis (2) yohlur.
237. Eşşegi çamura düşenin sehebsinden (3) kuvvetli yoktur.
238. Eşşegi süren o.....ǵma dayanır.
239. Eşşegiy pehkem (4) bağla, konşiy hırhız (5) çihatma.
240. Eşsek zehferandan (5) ne çınar.
241. Et giren yere dert girmez.
242. Etme bulursan, ıngildeme (7) ölürsen,
243. Ettar (8) bazarı baştan başa, herkes rızkını yir.
244. Evdeki hissap çarşıya uymaz.
245. Evini icara veren, elini yele verir.
246. Evlat cziz, terbiye daha cziz.
247. Ev sehebi misafirin kuzusudur.
248. Evvel can, soyra (9) canan.
249. Ev yapanınan, evlenenec Allah yardım eder.
250. Ev yihanın evi olmaz.
251. Eyyilige cyllih her gişinin, kötilige eyyilih er gişinin karıdır.
252. Eyyilig etme, eviye yetme.
253. Eyyi mal kötü gün üçündür.
254. Eyyi nam altın kemerdelen evladı.
255. Fala inanma falsız kalma.

Devamı 19. sayfa'da

BETTANI

(Albatenius)

858—929

Yusuf DEMİRKOL

Künyesi : Abu Abdullah Muhammed b. Cabir b. Sinan Al Battani Al Harrani. Bu değerli alimin nesibi hakkında, Kadı Sa'id-Andulîst, "Ahbar al-Hukama" adlı serinde şöyle demektedir: "-Abu Ca'fer Muhammed b. Sinan b. Cabir al Harrani."

Ortaçağ Avrupalı alimlerinin tanıdığı bu büyük heyet aliminin 858 yıllarında HARRAN'DA (Şimdî Urfa il sınırları içindedir) doğduğu tâmin edilmektedir.

Çünkü Battani nisbesini nereden aldığı açılığa kavuşturmamıştır.

Sonra Rakka şehrine yerleşmiştir. 877 yılında itibaren ciddi bir şekilde heyet çalışmalarına başlamıştır. Ömrünü bu sahadaki ilmi çalışmalaraya feda eder. Bağdattan dönerken Samarra şehrî yakınlarında Kasr' al Ciss'te 929 yılında ebediyete gömüştür. Avrupalılar O'nun Albatenius diye tanır. Eserleri ve cetvelleri daha 12. yy da tercüme edilerek, birçok bilgi nin çalışmalarına temel teşkil etmiştir. Başlıca dört eseri vardır.

1 — Kitâb ma'rifet matâli al-burûc fi ma beyne erba'al-Falâk (Oniki burcun gök küresinin dörtte biri dahilindeki metaliini bilmek) Bu kitab, Astrolojide delillerin (Haylac) cihet meselesini hesapla bulunmasına yarar. Battani-al Harrani'den önce yaşamış olan Hâbeş al-Hasib'in "Zic"inde bu cetvel yoktur. Bettanının bu eseri oldukça değerlidir.

2 — Risale fi Tahkik Akdar al-Ittisalat (İttisalat miktarlarının tahkiki)

hakkında) Bu eser yıldızların hareketleriyle ilgilidir.

3 — Şarhal-Makalat al, Arba'li Batlamyus. (Batlamyusun dört kitab adlı eserinin şerhi).

4 — Al-Zic. Adlı meşhur eserleri mevcuttur. Bu eserind de Basatların sonuçlarından bahseder. Bu mühim eser hem İslam aleminde hemde Ortaçağ ve Rönesans devrinin başlangıç sıralarında astronomi ve Küreyi müsellasat (Trigonometri) üzerinde fazla teşir etmiştir. Bu eser 1143 yılında İspanyada Pempelune, şehrinde vefat eden Robertus ya da Keteneusis tarafından tercüme edilmiştir. Fakat bu tercüme kaybolmuştur. Aynı eser 12. asırda Plato Tûrburtus tarafından tercüme edilmiştir. Bu eser 1537 yılında Nurenberg ve 1645'te Bologna da neşr edilmiştir. Castilla kralı 10. Alfonse Arapçadan İspanyolcaya tercüme ettirmiştir. Değerli alim Fatih Gökmen "İbn Nadîm verdiği bilgiye göre iki Zic yazmış. İki kaybolmuş, ikincisi meşhur olan tutunmuştur. İlhanî Zic'in neşrine kadar da bundan istifade edilmiştir. Bettani büyük bir sağlamlıkla senenin devrini, güneş ve mevsimlerin hareketini tesbit etmiştir. Bu esere İstanbul kütüphanelerinde rastlanmamıştır." demektedir.

Bettani'nin Huşûf ve Küsûf hakkındaki rasatları 1794 yılında ay hareketleriyle meşgul olan Dunthorn'un işine yaramıştır. Meşhur Regiomontanus (1436-1476) eserlerinden geniş ölçüde faydalananarak onu taklit etmiş ve eserine sahip olmuştur.

URFALILAŞMAK (Bizim Çocuklarımız)

KUNDAKTA BAŞLARLAR TEZ ÇOCUKLUGA
SACIARI TIK OLIP BATAR KAVIGA
ALIŞIR HEM KİŞA HEM ÇOK SAVIGA
SICAGI GÖRÜNCE URFALILAŞIR

ZUVAĞTA UŞAKLAR COŞAR OYNAŞIR
ÇİNİNDE YOKLIGİN YUKÜNÜ DAŞIR
ÇILEYİ YUGIRIP ONNAN URGAŞIR
BOYUYIP ŞERPİLİR URFALILAŞIR

KİMİ GÜLLE OYAR PESTİ VURMAGA
KİMİ MERAKLIDİR ÇOK KUDURMAGA
GELİNCE ZUVAĞTA ERKEKLİK ÇAĞA
OTIRIR DÜŞÜNÜR URFALILAŞIR

Bİ ELDE DAŞI VAR ELDE KOZA
ZUVAĞTA ULAŞIR BAHARA YAZA
HELBET VARACAKTIR ODA MIRAZA
ERİRSE YÜCELİR UFALILAŞI

HEM DELLO BİR'NEN BEZİRGAN BAŞI
OYNAR HA OYNAR KÜCÜKSE YAŞI
ZUVAĞLarda BULUR İLK ARKADAŞI
BERABER YÜKSELİR UFAŞLAŞIR

GENİŞ YERDE OYNAR ÇELLİK ÇUBUĞU
HEÇ BİLMEZ SERİNİ NEDE SAVIGI
ZUVAĞTA BIRAKIR O UŞAKLIĞI
ARTIK BÜYÜÜPTE URFALILAŞIR

KONŞILARIN HEPSİ İKRAH ETMİŞTİR
Bİ ÇARPANA TEKİ DAMA GETMİŞTİR
O DÜŞÜNMAĞI TEZ HAPSETMİŞTİR
ALIŞIR ÇALIŞIR URFALILAŞIR

OSMAN CELAL GÜZELÖREN

MAHALLİ ÇOCUK OYUNLARI

Mehmet ÇINI

ÇELİK ÇUBUK : Urfa'da 5 - 15 yaşlarındaki çocukların oynadıkları bu oyunda ÇELLİK denen iki ucu yontularak sıvritilmiş kısa bir tahta parçası ile, boyu 50 - 60 Cm. olan bir sopası kullanılır.

Oyunu oynayacak olanlar ikiye ayrılırlar. Bir tarafın oyuncusu ek - sik olunca bir kişi iki kişi yerine oynar. Bu kişiye «Eşi karnında» denir. Her iki taraftan birer kişi seçlerek çarpışılır. Yere konan çelliğe, çubukla üç defa vurularak havaya sıçrayan çelliğe var kuvvetle vurulur. Gittiği en son yere bir işaret konur. Sonra diğer oyuncu aynı işi yapar. Hangi taraf çelliği daha uzağa götürmüştür oyuna o taraf başlar.

Yere küçük bir çukur açılır. Diğer oyuncular karşı tarafa gezerler. Çukur olan yerin üzerine konan çelliğin içindeki çubukla altına konarak hızla karşı taraf oyuncularının bulunduğu tarafa doğru atılır. Çelliğin havada yakalanması lazımdır. Eğer karşı tarafın oyuncuları atılan çelliği yere düşmeden havada tutarlarsa, hem sayı kazanırlar, hemde atan oyuncu «Ölmüş Sayılır». Karşı taraf oyuncuları düşüğü yerden alarak atan yere konan çubuğa nişanalarak atan sopayı vurabilirse atan oyuncu ölmüş sayıılır. Sıra diğerine geçer. Vuramadımı çelliği ilk atan oyuncu eline sopayı alarak yerdeki çelliğe üç defa vurur. Çelliğin her havayı sıçradığında, havada elindeki sopayı hızla vurmaya çalışır. Çelliğin gittiği yere kadar olan mesafeye gözünün kestiği adımı verir.

«Üç adım da gel, Beş adında gel... vs.» der. Rakip takımda kendisine güvenen oyuncu varsa çelliğin atıldığı yerden itibaren uzun adımlarla yaklaşmaya başlar. Verilen adımda gelirse o oyuncuyu öldürmiş sayılır. Verilen mesafeye gelen olmasa «Seni olsın» denilerek atan tarafa o kadar sayı yazılır. Oyunun başında kararlaştırılan sayıları ilk önce toplayan taraf galip sayılır.

Oyuna başlayan tarafın bütün oyuncuları ölürcü bu defa karşı taraf oyuna kendisi başlar. Bu oyunda ölen bir arkadaşını dıriltmek için bir oyuncunun önceden kararlaştırılan sayıyı hiç vurulmadan arka arkaya alması gereklidir.

EBE SAKLAMA : Bu oyunu oynayanlar arasında bir ebe seferler. Ebe yüzünü duvara döner. Kararlaştırılan sayıya kadar saymaya başlar. Bu arada ebe sayıyı sayarken diğer oyuncularda çevredeki yerlere saklanmaya başlar. Kimisi damlara sıkar, kimse sananlığı saklanır, kimisi boş bidonlara, zahre damlarına giderler. Ebe sayı bitirince;

Saklandızmı? diyecek sorar. Ses çıkmayınca;

Ardındaki, Öğümdeki, Sağündaki, Solumdaki sobı ha sobı. Diyerek yüzünü döner. Saklanan oyuncuları aramaya başlar. Birisini bulunca hem ondan önce koşarak «Gözünü yumduğu» yere kadar gelir. Elleri du-

vara vurarak; «Sobi der. Böylece gördüğü kişi ölmüş sayılır. Sonra tekrar diğer oyuncuları aramaya başlar. Kendisi ararken diğerleride saklandıkları yerlerden ebeye götürmeden çıkararak ellerini ehenin «Göz Yumduğu» yrre vurur kurtulmaya çalışırlar. Ebe kimse görüp «Sobillerse» o oyuncu ebe olur. Oyun bu şekilde devam eder.

KASA KASA : Bu oyunu oynayanlar bütlün oyunlarında olduğu gibi bir ebe seçerler. Sıraya diziliciler. Ebe ortaya çıkararak :

-Kasa Kasu Va Kasa ,
Ayakları Var. Va Kasa,
Kuyruğu Var Va Kasa
Gözleri Var. Va Kasa
Likkini Var. Va Kasa.»

Diyerek herhangi bir hayvam tarif eder. Bütün oyunculara sorar. Bilen oyuncu sorusunu bildiği oyuncuya ceza verir. Cezalar genellikle bilinen hayvanın hareketlerini yaptırmak şeklinde edilir. Bu defa, bilen çocuk kendisi, bir hayvanı yukarıdaki tekerlemeyi söyleyerek tarif eder. Oyunu bu şekilde devam eder.

İNNE MİNNE KİRAZI : Bu oyunundan ziyade bir kişiyi seçmek ve yahut ebeyi tespit etmek için başıruyan bir türlü seçme şeklidir. Çocuklar yan yana dizilir. Bir kişi elini ağızına götürerek «oooooo» dedikten sonra, elini tek tek oyunculara vururak;

-Inne Minne Kirazi
Şemsit kata bi Tazi
İt Osurdu, Bit Osurdu
Yuvarlandı. Yere Düstü
Tam, Tam, Dümbelek Fiss.

diyer. En son kimse elini vurmuşsa o oyuncu ayrılır. Arkaya kalan kişi ebe olur.

KÖŞE KAPMACA : Köşeli olan yerlerde veya huk kare, dikörtgen biçiminde olan bir yerde oynanır. Bir oyuncu ebe olur. Diğer oyuncuların her biri köşeyi tutar. Ebe ortada bu oyuncuları takip ederek bir köşeyi kapmayı çalışır. Köşedeki oyuncularda köşende köşeye biribirleriyle yer değişirler. Yerini ebeye kaptıran kendisi ortaya çıkararak ebe olur.

YASTIK TAKLASI : Oyunu oynayanlardan ikinci çocuk yere paralel olarak yüzleri birbirlerine ters bir şekilde eğilirler. Diğer oyunculara sırayla bunların üzerinden atlama yapışırlar. Atlamayan veya yere düşen çocuk, kendisi yere yatar.

TİREN TİREN OYUNU : Genelikle iki kişini noymadığı bu oyun, bir kağıt üzerinde oynanır. Oyunu oynayan ikinci çocukta birer kağıt üzerine rakamlarla 1'den 10'a kadar sayı yazalar. Kura ile oyuna başlayan, elindeki kağıda gizlice 1'den 10'a kadar olan sayılarından birisin yazır. Diğer oyuncudan kaç olduğunu sorar. Rakibi bu sayıyı bilmemiş kağıdın üzerinde rakamlarla yazdığı rakamlardan, bulunduğu rakamların altını çizer. Bu iş her rakam için dört defa yapılır. Kardeş içine alınan rakam bir vagon sayıdır. Altına bir ray ve tekerlek yapılır. Bu iş bütün rakamlar için ayrı ayrı tekrarlanır. Hangi oyuncu rakamları kare içine alırsa, bütün vagonları birleştirir. Birinci rakamı lokomotif yapar ve «Tiren, Tiren, Tiren» diyerek oyunu kazanır.

Yazdığı rakamları rakibi bilirse bu defa sıra diğer oyuncuya geçer. Bu oyuncuda aynı şekilde oyunu sürdürmeye çalışır.

ŞAİRLİĞİ :

Şairin asıl adı Abdülkadirdir. Şiirlerinde LAZIP takma adını kullanmıştır.

Giriş bölümünde belirttiğim gibi Birecik'te bulunduğu sırada elde ettiğim 30 parçası bulduğumu açıklamışım. İki parçasında kızları sayın Zerrin Anteplioğlu'ndan aldım. Böylece şimdilik elimizde 32 parçası toplamış bulunmaktadır. Ancak iki ayrı ikâğıdın karşılaştırmalara :

Ne hoştur ol gecekiseni cyleye bidar (Murabba)
Gelir dîl ihlazze, vecde, rûhum yari gördükçe (gaze)
Aisan ben; agus'u visalinde uyutsan (Şark; Ku'a)
dizileriyle başlayan üç parçası her iki kağıt da
da yer almaktadır ki buna göre elimizdeki şiir
lerinın sayısı 29'a inmektedir. İki parçası tarih
koşuguştur.

Sitrde Edebiyat-i Cedide (Servet-i Fünun) e-
debiyatı yolunu izlemektdir. Tümü aruzla yazı-
mıştır. Divan edebiyatı yolunda parçaları de-
dir. Aruz'un,

Mefailün - mefailün - mafailün - faülün
Feilatün - felatün - fellatün - fallün
Fallatün - failatiün - failün
Mafüün - mefaMin - failün
Failatün - failatiün - failün
Faslatün - faslatün - fallatün - failün
Mefäüün - mefailün - faulin - failün
kalplerimi kullanmıştır. Lazip Gaziantep'li Hik-
met Baba'ya şu gazeli armağan etmiştir :

Antep'li Baba Hikmet'e

Vakıf olamaz cahilli sîr-i Nihâni Hikmete
Ehl-i Haktır esma ancak Lisan-i Hikmete
Murş-u danış sahlin bulmakta çok güçlük çeker
Sanki deryadır cosar, baksar dehanı Hikmete
Zühresinden şerîn fark elnesi mümkün değil
Çoksa da anka-yı fikret Asumanı Hikmete
Hicca eylerdi elbe; demen-i İrfanına
İbnî Sînâkar erisseydi zamanı Hikmete
Çökmayan remz-i tabiattan taarruz kimsada
Zervece noksan gelir zanneleme şanı hikmete
Gericî Lazip sözlerin takdimé pek şayan değil
Yadigar evler bu inzini aşitanı hikmete

Hikmet Baba Gaziantep'in sözcüğün tüm
anlamıyla orijinal bir adamı idi. Şairliği de var-
sedâ bir olay bu konuda önceki duyduklarına
dayanan kanıtlarını silip süpürdü.
Ölürsem görmeden millete ümit ettiğim feyzi

Yazılışın seng-i kabrimde vala nimahzun ben
mahzun.
beytine söyle karşılık vermiştir:
Ümidin hasıl oldu doğdu işte şems-i hürriye;
Güler her bir taraf şimdi vatan memnun ben
memnun.

1331 1915 de Suruç'ta yazdığı bir parça:
Değil sana muhabbetim, bu çağda ey meleğim
Küçük yaşında henüz tıflken seni severim
Cefalarımla dème ederim seni taciz
Hitam-i ömre badar-neylesen-seni severim
Ama değil yine ay dilşiken seni severim.
Bahar-i müşdüne ger olsada hazan tarı
Yine haret-i kalbimden seni severim
Bütün günüm azab-ı firkatıyla geçmişken
Acab niye bilmemki, neden senti severim
Rakip eger girs veli sına kiyafetine
Makrûn-u icabet bir temenni

Bir dörtlügü :

Alsan beni Ağuş-u salinde uyutsan
Amâbî şafakdarımı koynunda büyütsem
Her işvede bir hükmü emirane yürütsen
Lütfetmiş olursun bana ey rub-u revanum.

Harran 1329 (1913)

Lazip'in sayın kızları Zerrin Anteplioğlu'da babası gibi şairdir. Babasının hal tercümesi ne iliştiığı 6 şiirinden 3 tanesini sunayorum:

Sevgilimsin yüce Tanrı
Ben çocukken gönül verdim
Sade seni görüüp sevdim
Her sevimi sana verdim
Sevgilimsin yüce Tanrı
Gündüzlerî işlimesin
Geçeleri düşümdesin
Yanlız koyma beni Tanrı
Bahçelerde saz gibiyim
Çayır çimen havza gibiyim
Neşem sensin yüce Tanrı

Gah Tevrattığ söz ederim
Gah İncil'den delil derdim
Kur'an da seni görürlüm
Babım sensin yüce Tanrı
Sevgilimsin penahımsın
Ağzım dilim felahımsın
Hep yüzümü sana döndüm
Aydınlığım sabahımsın

Diğer iki parçası birisi kendi diğeri oğlu Ü
mîd'in dilinden Lazip için yazılmış iki ağıttır.
Yirmi bir kasımda gece yarısı
Korkunç bir felâket kavrâdi bizi
Ve alıp götürdü sevgilimizi
Ağlatıp sizlatıp mahvetti bizi

Vah vah yazıklar olsun Ruh-u izzete
Gözümüz kararip başımız döndü
Dünya üstümüze dehşetle indi
Bir anda nurumuz feyzimiz söndü
Atamız babamız ruhumuz öldü

Vah vah yazıklar olsun Ruh-u ismete
75 senelik eser yıkıldı
75 senelik tarih yok oldu
Gülen gözler şakıyan dil kalmadı
Onlar şimdi topraklara mal oldu
Vah vah yazıklar oldu ruh-u iffete
Nerde şimdî ilmî irfan kaynağı
Nerde şimdî derflilerin felahi
Nerde nerde gecelerin sabahı
Nerde kaldı ailenin refahı

Vah vah yazıklar oldu Ruh-u hikmete
Yazıklar oldu yazıklar kadıre
Yazıklar oldu yazıklar Lazipe
Yazıklar oldu yazıklar şalıre
Yazıklar oldu yazıklar Ruh-u tâhire

Dedeme ağır

Bir tanecik dedem vardı
Yüzünden nurlar akardı
Bana gülerek bakardı
Dedem için ağlarım ben
Ölüm elimizden aldı
Yeri dolmaz açık kaldı
Kalplerimiz kan ağladı
Dedem için ağlarım ben
Köşesinde otururdu
Gözü yollarda kalındı
Misafire bayılırdı
Dedem için ağlarım ben
Siyah saçlı ak olmadı
Yüzü sararıp soğmadı
İradesi kaybolmadı
Dedem için ağlarım ben
İlmî irfan deryasıydı
Üstümüzin gölgeliydi
Hepimizin gözdesiydi
Dedem için ağlarım ben
Dedeciğim Abdulkadir
Her şeyde olmuştu mahir
Ruhu kavî hemde tâhir
Dedem için ağlarım ben
Dedemin ümidi benim
Derdimden feryad cyledim
Bilimimki neler söyledidim
Dedem için ağlarım ben

B I T T İ

URFA'DAN DERLENMİŞ MANİLER

M. Emin ERGIN

—236—

DÜZ OLSIN
DARA ZÜLFİ DÜZ OLSIN
DOKSANDOKKIZ YARAM VAR
Bİ DE SEN VUR YUZ OLSIN

—243—

KEMAN AĞLAR
YAY ÇEKER KEMAN AĞLAR
YARINDAN AYRILANIN
GÖZLERİ YAMAN AĞLAR

—237—

MEZARIM DERİN EDİN
SU SEPİN SERİN EDİN
DÜNYADA KÂM ALMADIM
AHRETTE GELİN EDİN

—244—

KAZAN AĞLAR
OD YANAR KAZAN AĞLAR
BIRDA Bİ GERİP ÖLMÜŞ
MEZARIN KAZAN AĞLAR

—238—

AĞLARAM AĞLAR KİMİN
DERDİM VAR DAĞLAR KİMİN
ÇİGERDEN YARALIYAM
GEZEREM SAGLAR KİMİN

—245—

SEHER OYANAN AĞLAR
DERDE BOYANAN AĞLAR
İKİ BAŞ Bİ YASTIHTA
EVVEL OYANAN AĞLAR

—239—

DELİ KOYIN
DELİ KURT DELİ KOYIN
YARINDAN AYRILANIN
ADINI DELİ KOYIN

—246—

YANAN AĞLAR
DERDE BOYANAN AĞLAR
İKİ BAŞ Bİ YASTIHTA
EVVEL OYANAN AĞLAR

—240—

HANA Bİ GÜN
HANA MEYHANA Bİ GUN
Bİ EVLER Bİ SERAYLAR
KALIR VİRANE Bİ GÜN

—247—

YAZAN AĞLAR
OHUYUP YAZAN AĞLAR
YARINDAN AYRILANIN
MEZARIN KAZAN AĞLAR

—241—

NARIN ÇALAR
AL GEYMİŞ NARIN ÇALAR
Bİ YANIM KURTTLAR YIDI
Bİ YANIM KARINÇALAR

BELE BAĞLAR
YAR BAŞI BELE BAĞLAR
GÜL AÇMAZ BULBUL OTMEZ
YİHİLSİN BELE BAĞLAR

—242—

Bİ DAĞLAR ULU DAĞLAR
ETRAFI SULU DAĞLAR
BEN DERİMDİ SÖLESEM
GÖG DURUR BULUD AĞLAR

—249—
GÖZLERİNDÉ CADİ VAR
BAHTIÇA GÖZÜM BAĞLAR
KÜL O YARIN BAŞINA
VEFASIZA BEL BAĞLAR

—250—

KARA BAĞLAR
KARA YAGMIŞ KARA BAĞLAR
ELINKİ AL BAGLARKEN

—258—

KARŞIDA OTIRANLAR
AZ DERDİM ARTTIRANLAR
BAŞINA ÇİÇEK TAHSİN
Bİ DERTTEN KURTULANLAR

—251—

Bİ DAĞLAR MEZE DAGLAR
YAR GELE GEZE DAGLAR
SERİNÇLER DOLI BADE
ÇİÇEKLER MEZE DAGLAR

—259—

KEHVEYİ KAYNADIRLAR
FİNCANA DAMLA'DIRLAR
SEHEPSİZ AŞIKLARI
VURURLAR AĞLADIRLAR

—252—

KARAÇILAR
OTIRMIŞ FAL AÇILAR
DEDİYİZ YARI GELİ
HANI YA YALANÇILAR

—260—

IRMAHTA YEŞİL DAŞLAR
MİĞAL VERMİŞ AĞAÇLAR
O SENİ AĞA BABAY
NE VERİR NE BAĞIŞLAR

—253—

YAVRILAR
HEY OYNİYAN YAVRILAR
ELLERİN DERDİ BITER
BENİM DEDİM YAVRILAR

—261—

GÖZEL AYLAR
GÖZEL GÜN GÖZEL AYLAR
ÜZÜNE HESRET OLDIM
GEÇTİ O GÖZZEL AYLAR

—254—

YAVRILAR
A NAÇ KUŞLAR YAVRILAR
ANAÇLAR UÇTI GETTİ
YERDE KALDI YAVRILAR

—262—

YARA SIZLAR
OH DEGMİŞ YARA SIZLAR
YARALININ HALINDAN
NE BİLİR YARASIZLAR

—255—

Bİ YOLLAR UZUN YOLLAR
YAR BİYE ÜZÜM YOLLAR
BEN BELE YARI NİNİM
MEKTUBUN GÖZÜN YOLLAR

—263—

BI DAĞI İNCİ TUTAR
DOLANIR GENÇİ TUTAR
BİCAN Bİ CANI SEVSE
ALEMİ SANCI TUTAR

—256—

GÜLE DAMLAR
GÖZ YAŞI GÜLE DAMLAR
YAHTI BENİ KÜL ETTİ
UZUN BOY GÜL ENDAMLAR

—264—

KÜP DİBİNDE UNUM VAR
MEVLADAN UMİDUM VAR
O YAR BENİM OLIRSA
SİHMÜSLÜME MUMUM VAR

—257—

GENE OLDI AHŞAMALAR
SUYA ENDİ DAVŞANLAR
ELA GÖZLÜ SEVDİĞİM
ECEP NERDE AHŞAMALAR

—265—

LEYLASI VAR
MECNUNUN LEYLASI VAR
BELE MECNUN GEZENİN
ELBETTE LEYLASI VAR

URFA'DAKİ KÖY ADLARI ILE İLGİLİ BİR TOPONOMİ DENEMESİ

I. Halil ÇELİK

Toponomi biliminde üzerinde durulan husus geçen yüzyıllara ait eski yer adlarının, isimlerini koruyup korumadıkları ile, bu gün hangi karşılıkları aldıklarıdır.

Yer adlarını değiştirmek asırlarca olmuştur. Fakat üzerinde taşıdığı kültür, tarih ve örflerin ayrı olması şartıyla. Bu güne kadar yapılan değişikliklerde ise bir keyfiliğ ve acaiblik göze çarpmaktadır. Bir yerin adını değiştirmek ona yeni bir hüviyet ver-

mektir. Yoksa kulağa hoş gelmiyor diye değiştirmek değildir. Bunun yanında İddia Türkçeleştirmekse, özbeöz Türkçe isimleri bile değiştirmek garebetine düşülmüştür. Bunun izahı acaba nasıl mümkün olur?

Urfa ilinde yerleşim birimi olarak 1959 tarihinden bugüne kadar 1140ının isimleri değiştirilmiştir. Biz yapılan bu acaipliklerden bazı örnekleri aşağıya çıkarıyoruz. Ki böylece durumu izaha belki bu yazımız vesile olur.

Yerleşim Biriminin   Yerleşim Birimi.
Eski adı   nin Değiştirilen Yeni adı

Karaharebe	Örencik	Kalacık	Kalecik
Kazane (Kazanhane)	Konuklu	Tesharap	Börülcek
Lülükler	Liüleci	Aşağıgviran	Aşağıakören
Koçveren	Koçören	Delikurlu	Koçak
Bayıran	Başören	Süleymanfakır	Acaryurt
Göllegör	Düzyazı	Aşağıabası	Aşağıvarlıca
Büyüksülüklü	Büyükkargılı	Ortaviran	Ortaören
İsaveren	İsaören	Aşağıhacılı	Yemışen

Karacaveran	Karacaören	Sıçancık	Aylan
Bozdoğan	Gülveren	Melhem	Sugören
Çekmeoruç	Güçlü	Ağveren	Akçayurt
Çınğıravı	Çanakçı	Kelbayram	Bayramlı
Nacar	Doğramacı	Çırağım	Akıncak
Pisik	Dalbaşı	Hactaşı	Beşdeğirmen
Malviran	Şenocak	Tabut	Oliverti
Gülli	Üçkonak	Dindar	Altaylı
Büyüközbek	Büyükoklu	Hacıkök	Gözaydın
Nalçıkan	Bakımlı	Ahirci	Topaç
Kurtharabesi	İnlice	Fak	Begdeş
Harabbayırr	Çiltekermer	Harap	Örükli
Çarık	Yolbilar	Karahan	Dağbaşı
Mağarcık	Överler	Küçük	Küçükyakaklı
Zeytoğlu	Ergün	Bağdikan	Verimli
Akharabe	Orenbaşı	Tepik	Kılıkli
Allibör	Apalı	Kaynak	Karacadag
Avrat	Tığlıca	Kantır	Bardakçık
Donalı	Güngören	Koçeyyup	Avunduk
Soruca	Tuzluca	Şekerli	Kurutlu
Seksenveren	Seksenören	Kızılalı	Ayazca
Karaşadı	Olgunlar	Uzuncuk	Sabancı
İncirli	Boşat	Aligor	Onbirnisan
Eşek düşen	Tütən	Halilcik	Çakırhı
İncirli	İncirdere	Sinekkuş	Bozyokuş
Aligözlük	Gözlek	Aşma	Eşme
Yılanlı	Yılmaz	Topuz	Aribal
Kenneler	Bölek	Tavuk	Bastuğ
Akvirankılıçık	Kılıçık	Fıstık	Ekincik
Öküzoynadın	Ödüllalan	Kala	Germen
Kurtkuran	Karpuzlu	Sako	Tanyeli
Öküz	Cılgalı	Kül	Yapılı
Saf	Arikök	Kancağız	Karşıcı
Tunalı	Dokuzağaç		

- 256 - Fekirin başı kiltında (10) ölecagiya, zenginin
ayah kiltında öl.
- 257 - Gavur ekinegi yiyan, gavur kılıcı çeker.
- 258 - Geçidi delive yuhalıdlar, (11)
- 259 - Geçinin katırı (12), piyarın (13) başından su
icer.
- 260 - Geçinln uyuzı, suyu piyarin başından içer.
- 261 - Geldi Herran, gelmedi veran.
- 262 - Gelin alta nesibi Hakte.
- 263 - Gelin kürsi getirmiş, gendi çhmış oturmuş.
- 264 - Gençliğinde daş daşı, ihtiyarlığında yi aşı.
- 265 - Geçlik uchar bı kuştır, giderse geri gelmez.
- 266 - Gendi düşen ağlamaz, aglarsa iki gözü kör olır.
- 267 - Gendi gendine komışan deli.
- 268 - Gendi gözündeki mertegi (14) görmi, Hahın
(15) gözündeki çöpi görü.
- 269 - Gesten (16) kahan tokkacı (17), hamamdan
çihan curunu (18) yudar.
- 270 - Gezen tavih avágında..... getirir.
- 271 - Gişi kızı beşik urgunda (19) belli olır.
- 272 - Gişim İt olsın, getirdiği et olsun.
- 273 - Gizli bugiya (20) gelenin, eşkere döli olır.
- 274 - Gök gürlemesse kul Al'ah Allah demez,
- 275 - Göyül kimi severse gözzel odur.
- 276 - Göyiüstüz ava giden İt ne avlar.
- 277 - Göviil umdigi yerden küser,
- 278 - Göynü Namazda olanın kulagi Ezanda olır.
- 279 - Göze vassah yohtur.
- 280 - Göz gördigindan korhar.
- 281 - Göz görmedimi karın doyum demez.
- 282 - Gözly kim oydi? Kavum (21) oydi, onun üçü-
rüt derin oydi.
- 283 - Gözzelden yar eksilmez, çirkinden çar (22)
eksilmez.
- 284 - Gözzelin hüsnü (23) kimin, kulhida (24) göz-
zel gerek.
- 285 - Gözzelin yuhidan kahisi, çirkinin hemamdan
kahisi.

- 286 - Gümen (25) etme varlığa düşersen darlığı.
287 - Gün var ayı besler ay var günü besler.
288 - Hal halim yoldaşdır.
289 - Hatın gerek ki beğ doğırı.
290 - Hatının derdi çekilir, halayıgm derdi çekilmez.
291 - Haydan gelen huya gider.
292 - Hayın hövfüdir. (26)
293 - Hayın Ma-İflâh (27)
294 - Hacı haciy bulır Mekkede, gavvat gavvadı
bulır Antekyede.
295 - Hefif daşnan.....silerler.
296 - Hekdân delen Haktır, bini bilmlien ehmahtır.
297 - Helep birda degil arşın birda.
298 - Helal mal girdiği deliktektken çhar.
299 - Helep malnan, Entep heramdan, Urfa yalan
dan batar.
300 - Hemancı ossırır, külhancı bastırır.
301 - Hemanda türki sölemah, Kuibette (28) yalan
sölemah kolaydır.
302 - Her avradın adı bir, karannılı gecede dadi bir.
303 - Her gördüğü sekelliyi babay sanma.
304 - Her iste konşya her gelsin başya.
305 - Herkes gendi ölbesindekini (29) satar.
306 - Herkes tabagindakini satar.
307 - Herkes yaydığını dongizi (30) bilir.

1 - Tekme 2 - Hayırlısı 3 - Sahibinden 4 -
Muhkem, Sağlam 5 - Hırsız 6 - Bir çeşit ot 7 - In-
leme 8 - Aktar 9 - Sonra 10 - Ucunda 11 - Yoklatır
lar 12 - Uyuzu 13 - Pınar 14 - Direk 15 - Elb 16 -
Çamaşurdan 17 - Tokaç 18 - Kurnayı 19 - Önünde
20 - Bogaya 21 - Akraba 22 - Grip, Nezle 23 - Gü-
zellik 24 - Sabır, Huy 25 - Güven 26 - Korkulu 27
İflâh olmaz, 28 - Gurbet, Yad el 29 - Külegindeki
30 - Domuz.

URFA AĞZI SÖZLÜĞÜ

M. Emin ERGİN

GÖZİYASSI : Namusuz, namuzluğu mütehamil.

GÖZ KULAGOL : İtina ve ihtimam göstermek, araştırip soruşturmak (Muhatabin istediği)

GÖZLEME : Ekmek kadayısı

GÜLGİLİ : İri taneli, pembe renkli bir üzüm çeşidi (Farsça. Gülgül)

GÜMEN : Zan, tahmin, şüphe (Farsça. Güman)

Dağda duman yeri var
Kaşa keman yeri var
Kız göksi düğmleme
Sende gümen yeri var

GÜMMİK : Yumruk (Bak: Zırzırık)

GÜZ : Sonbahar

GÜZÜN : Sonbahar mevsiminde
«Cüctüğü güzinin sayarlar»

HAAH : El, yabancı (Bak: Kerip yad)

"Urfaya paşa geldi
Hah da temasa geldi
Bu elim yar koynunda
Bi elim boş'a geldi ?

HAĽ : Ben

"Bülbülün göksü al olır
Gerdanda çifte hal olır
Bülbül onbir ay lal olır..

HALAHALA HEY : Topluca söylenen manilerin sonunda söylenen nakarat

HALBİR : Kalbur

HAMAMPUÇ : Küçük toprak kümesi

HAMPARA : Yontulmamış büyük taş

HAMPO : Ahmak

HAMAYLI : 1 - Muska 2 - Boynuna asılan zinet eşyası (Arapça: Hamail)
"Nezîfin evi hamama yahin
Sağına soluna hamaylı tahan
Geydirin kuşadan boyuna bahin..

HANKİ : Hangi

HAPAN : Aşırı derecede acıkmak

HAPIHAP : Takunya

Gelin çardahtan iner
Zilli haphapa bîner
Benim cadi kaynanam
Gece delikten dîner

HAR : Gül dikenî

HARAL : Geniş çuval

HARBİL : Kalbur (Bak: Halbir)

HARTHUT : Laçka, bozuk (Makina V.s.)

HARMANATO : Karbonal

HARTEL : Temel üzerine konulan bağlama beton

HAS : Marol

Bahçada has olaydım
Başda fes olaydım
Egilip su alanda
Elinde tas olaydım

HAŞA : Büyük çuval

HAŞLA : Harcamak (para)

HATİN : Hatun

HAV : Kumasın, balının ince tüyü

HAVAYI : Havai fişek

HAVAR : Feryad etme hali

"Uy havar havar havar
Zülük gerdam kovar
Sen bize gelse ne var"

HAVUT : Deve semer

HAVALA : Etrafı açık (v)

HAVRUZ : Lazımlık, oturak

HAVLAN : Göyunmek

HAYAT : Aylu

"Hayatları degirmi
O gelen yar degilmi
Mehlede üç göznel var
Biri benim degilmi"
"Hayat eğri inek sağılmış"

HAYVA : Ayva

HAYTALA : Su muhlübisi

HAZNA : Hamamın su deposu (Fazla sıcaklık ifade eder)

HE : Evet (Tasd'k edati)

HECEMET : Kan almak için tenekeden veya tıngtan yapılmış şişeye benzer bir alet

HEDİK : Nohut ve bulgurun kaynağı - tilarak yemmesi şeklinde bir çerez

«Uz hedik suyundan yahanmış»

HEGDEEN : Tabakhane'de deriyi ki reçlemeye mahsus havuz.

HEKET : Hikâye

Heket heket lakkakoz
Bırı sıçan bırı boz
Bindim bozun üstine
Gettim Halep yoluna

HEKKE : Küçük bahçe çapası

HELİM : Yumuşak huylu (insan)

HELLAVE : Kalitesi düşük bir dokuma çeşidi.

HELFE : Kalfa

HENDEK Taştan oyulma çukur

HENEK : Şaka, şakalaşmak

Dama çiğmiş el eder
Gözleri gel gel eder
Teres döyyüsün kızı
Herkesten henek eder

HENİN : Yumuşak huylu insan (Bak helm)

HEPŞİRI : Aksırnak

HEREFENE : Masrafları paylaşmak

HEREZE : 1 - Taştan oyuma kuyu bacağı, 2 - Koynunun iç kısımlarında bulunan öd.

HESPIR : Zerde (Bu kelimeye bakınız) boyası.

HEŞEŞ : Çadır perdesi

HEŞSE : Haşa

HETEM Yüzük

Oğlan adı Reşittir
Gül alnıya düşüptür
Gece verdiği hetem
Barmağundan düşüptür

HETIRLİ : Hatırlı

HETİR : Hatır

HATRA : Defa, Bı hatra «Bı defa»

HEVARA : Taş ufağı

HEVLA : Helva

“Sabırdan korkı hevla olsın”

HEZE : Yen, biraz önce, henüz (Bak : hezni)

HEZVEL : Kömür tozu, ufak kömür